

## مقایسه کمی فعالیت های آموزشی و بالینی اساتید گروه جراحی عمومی دانشکده پزشکی مشهد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۲ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

### خلاصه

**مقدمه:** یکی از راهکارهای اساسی، جهت تغییر نگرش اعضای هیات علمی گروه های آموزشی بالینی در زمینه توجه به اهمیت حوزه آموزش همچون پژوهش، سنجش کمی فعالیت ها و عملکرد های آموزشی آنها می باشد. به نظر می رسد بکارگیری نتایج حاصل از این بررسی می تواند در فرایند های ترفیع و ارتقاء و سایر فرایندهای لازم جهت ادامه همکاری اعضای هیات علمی با دانشگاه موثر باشد. لذا مطالعه حاضر با هدف مقایسه سنجش کمی فعالیت های آموزشی و بالینی اعضای هیات علمی دانشکده پزشکی مشهد انجام شد.

**روش کار:** پژوهش حاضر به روش توصیفی تحلیلی انجام شد. نمونه مورد پژوهش ۳۲ نفر از اعضای هیات علمی گروه جراحی عمومی دانشکده پزشکی مشهد بودند که به شیوه سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار پژوهش پرسشنامه آنلاین سامانه ثبت فعالیت های اعضای هیات علمی بود. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ و آزمون آماری ضریب توافق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. فاصله اطمینان ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

**نتایج:** میانگین سنی شرکت کنندگان  $56 \pm 2/51$  سال بود و ۹۵ درصد مرد و ۵ درصد زن بودند. از بین هفت فعالیت مقایسه شده، سه فعالیت، بین برنامه ای که گروه در ابتدای سال تحصیلی برای اعضای هیات علمی پیش بینی کرده بود با فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی تفاوت معناداری وجود داشت.

**نتیجه گیری:** ارزیابی عملکرد اعضای هیات علمی و نظارت بر نحوه فعالیت آموزشی اعضای هیات علمی در گروه های آموزش بستری در جهت ارتقاء سطح کیفیت و کمیت آموزش است.

**کلمات کلیدی:** سامانه ثبت فعالیت های علمی، اساتید، گروه جراحی عمومی

بی نوشت: این مطالعه فاقد تضاد منافع می باشد.

کیانوش یاورمنش<sup>۱</sup>

علی اکبر حیدری<sup>۲</sup>

فهیمه پورحاجی<sup>۳\*</sup>

<sup>۱</sup> دانشجوی دکتری حرفه ای، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، گناباد، ایران.

<sup>۲</sup> کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی، مشهد، ایران.

<sup>۳</sup> دکترای تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی، مشهد، ایران.

Email: pourhajif2@gmail.com

## مقدمه

هدف و نقش عمده آموزش عالی، تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه با کسب توانایی لازم جهت وظایف مربوط در حیطه عملکردی خود است (۱). یکی از عوامل اصلی که می تواند آموزش را از حالت ایستا به مسیری پویا و با کیفیت سوق دهد ارزشیابی است (۲).

ارزشیابی به یک فرآیند نظام دار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می شود که به منظور تعیین اینکه آیا اهداف مورد نظر تحقق یافته اند یا نه و به چه میزانی، انجام می گیرد (۳). در واقع در مدیریت منابع انسانی، ارزشیابی به عنوان فرآیندی که عملکرد اعضا یک سازمان را به صورت منظم رصد کرده و در جهت ارتقاء فردی و سازمانی به کار بندد سابقه ای دیرین دارد. در فرهنگ مدیریت، ارزشیابی عملکرد عبارت است از ارزیابی میزان موفقیت مستخدم در کار که با فواصل معین و به صورت سیستماتیک انجام می شود (۴).

امروز وجود نظام ارزشیابی در خصوص تواناییها و عملکرد اعضا هیات علمی بویژه اعضا هیات علمی بالینی، نیازی مشهود است اما در عمل، استقرار چنین نظامی به سهولت انجام نمی شود (۵).

یکی از بزرگترین چالش ها این است که شاخص های معتبر کمی برای حوزه آموزش همانند حوزه پژوهش وجود ندارد و به عبارت دیگر فعالیت های پژوهشی اعضای هیات علمی در دانشگاه های کشور از طریق مقالاتی که محصول پژوهش است و متناسب با اعتبار مقاله در مجلات مختلف چاپ شده امتیاز می گیرد و منجر به ارتقا هیات علمی می شود و مشابه این نوع ارزشیابی در حوزه آموزش معیار کمتری وجود دارد (۶).

به نظر می رسد در کشور جهت آموزش، مدلی مشابه آنچه که برای ارزیابی فعالیت های پژوهشی وجود دارد؛ مدلی وجود ندارد و امر باعث می شود که فعالیت های آموزشی اعضا هیات علمی آن طور که باید و شاید دیده نشده و بر آن کمتر ارجح نهاده بشود.

یکی از مشکلات مدیران آموزشی دانشکده پزشکی فقدان اطلاعات به روز و صحیح از وضعیت آموزش گروه های بالینی است. به همین دلیل دانشگاه علوم پزشکی مشهد به منظور ارزیابی

عملکرد اعضای هیات علمی و نظارت بر نحوه فعالیت آموزشی اعضای هیات علمی در گروه های آموزش بالینی اقدامات به راه اندازی سامانه ثبت فعالیت های اعضای هیات علمی گروه های بالینی کرد. هدف از ایجاد این سامانه ایجاد ساز و کار مشخص برای نظارت بر ثبت برنامه مصوب آموزشی گروه های بالینی در نرم افزار جهت پایش مداوم و مستمر، ایجاد ساز و کار منظم برای نظارت بر ثبت فعالیت های اعضا هیات علمی گروه های آموزش بالینی براساس برنامه اعلام شده توسط گروه ها در فیلدهای آموزشی، ارزیابی درصد برنامه اجرا شده اعضا هیات علمی در فیلدهای آموزشی، ارائه بازخورد و دسترسی آسان و سریع در سطوح مختلف گروه، دانشکده و دانشگاه بر اساس برنامه آموزشی گروه و فعالیت های ثبت شده اعضا گروه و مهمتر از تمام مواد ذکر شده استفاده از اطلاعات ثبت شده در این سامانه در خصوص ترفیع پایه، ارتقای مرتبه علمی، تمدید قرارداد سالانه، اخذ پروانه مطب، خروج از طرح تمام وقتی و سایر فرایندهای اجرایی می باشد.

## مواد و روش ها:

پژوهش حاضر مطالعه توصیفی تحلیلی بود. نمونه مورد پژوهش ۳۲ نفر از اعضای هیات علمی گروه جراحی عمومی دانشکده پزشکی مشهد بودند که به شیوه سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار پژوهش پرسشنامه آنلاین سامانه ثبت فعالیت های اعضای هیات علمی بود. در خصوص روش گردآوری داده ها باید گفت؛ به طور کلی متخصصینی که به عنوان عضو هیات علمی جذب دانشگاه علوم پزشکی مشهد می شوند موظف به انجام فعالیت های آموزشی و بالینی برای دانشجویان این دانشگاه در گروه های آموزشی مربوطه می باشند. فعالیت های آموزشی و بالینی اساتید در ابتدای سال تحصیلی و در یک بازه زمانی معین، توسط گروه آموزشی مربوطه مشخص و تعریف می شوند. در طول سال تحصیلی، این فعالیت ها توسط کارشناسان آموزش گروه، در سامانه ثبت فعالیت های اعضای هیات علمی، که براساس فعالیت های تعریف شده هر یک از گروه آموزشی طراحی شده است ثبت می گردد و براساس گزارشات این سامانه

### نتایج

نتایج نشان داد میانگین سنی شرکت کنندگان  $56 \pm 2/51$  سال بود و ۹۵ درصد مرد و ۵ درصد زن بودند. براساس مرتبه علمی ۱۸ درصد (۵ نفر) دارای مرتبه علمی استادی، ۳۶ درصد (۱۰ نفر) دارای مرتبه علمی دانشیاری و ۴۶ درصد (۱۶ نفر) دارای مرتبه علمی استادیاری بودند. نتایج مربوط به مدت ساعت های تعیین شده توسط گروه به تفکیک فعالیت ها برای اعضای هیات علمی در جدول شماره ۱ نمایش داده شده است.

مشخص می شود، هر یک از اعضای هیات علمی چه مدت زمانی را صرف فعالیت های آموزشی و بالینی تعریف شده نموده اند. به منظور صحت و دقت داده ها و متعاقب با آن روایی و پایایی مناسب نتایج تحلیل حاصل از این داده ها، با اطلاعات سامانه حضور (سیستم ثبت اثر انگشت) اعضای هیات علمی نیز مقایسه گردید. علاوه بر این مدیران گروه های آموزشی نیز به صورت ماهانه بعد از بررسی اطلاعات ثبت شده به منظور میزان همخوانی اطلاعات به اصلاح و تأیید آن پرداختند. به منظور تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ و آزمون آماری ضریب توافق استفاده گردید.

**جدول ۱.** میانگین و انحراف استاندارد مدت ساعت های تعیین شده گروه به تفکیک نوع فعالیت

نوع فعالیت	میانگین و انحراف معیار مدت برنامه گروه
اتاق عمل	۶۷۰/۸۳ ± ۴۰۲/۵۹
درمانگاه	۸۴۷/۱۱ ± ۶۳۸/۰۶
راند بالینی	۱۶۷/۴۱ ± ۱۴۷/۶۲
ژورنال کلاب	۳۳۱/۱۴ ± ۲۳۴/۹۱
کلاس تئوری	۳۱۲/۱۲ ± ۳۶۸/۸۲
گراند راند	۳۷۱/۵۱ ± ۱۷۲/۷۱
گزارش صبحگاهی	۴۴۹/۴۲ ± ۴۳۳/۰۷

علاوه بر این میانگین و انحراف استاندارد مدت ساعت های فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی به تفکیک در جدول شماره ۲ درج گردیده است.

**جدول ۲.** میانگین و انحراف استاندارد مدت ساعت فعالیت های انجام شده گروه به تفکیک نوع فعالیت

نوع فعالیت	میانگین و انحراف معیار فعالیت انجام شده گروه
اتاق عمل	۶۷۸/۳۹ ± ۴۴۱/۹۳
درمانگاه	۸۷۲/۰۰ ± ۷۳۱/۷۳
راند بالینی	۱۴۳/۰۲ ± ۹۰/۲۹
ژورنال کلاب	۲۰۶/۴۸ ± ۱۴۵/۳۰
کلاس تئوری	۲۶۳/۳۵ ± ۲۹۱/۱۸
گراند راند	۲۳۰/۰۰ ± ۱۶۸/۱۵
گزارش صبحگاهی	۵۵۷/۸۸ ± ۴۵۴/۱۳

آماري t برای گروه های همبسته استفاده گردید که نتایج آن در ذیل ذکر شده است. فاصله اطمینان ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

علاوه بر یافته های فوق به منظور تحلیل نتایج و آزمون معنی داری فرضیه های پژوهش حاضر از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ و آزمون



نوع فعالیت	t	df	p
اتاق عمل	۰/۰۳	۲۷	۰/۹۷
درمانگاه	-۰/۳۵	۲۶	۰/۷۲
راند بالینی	۰/۴۰	۲۸	۰/۸۵
ژورنال کلاب	۳/۲۹	۲۶	*۰/۰۰۳
کلاس تئوری	۱/۸۱	۲۴	*۰/۰۰۵
گراند راند	۵/۷۳	۲۶	P<۰/۰۰۱
گزارش صبحگاهی	-۱/۰۸	۲۵	۰/۲۸

نتایج نشان داد بین مدت زمان فعالیت های اتاق عمل اساتید گروه جراحی عمومی، با مدت زمان فعالیت های از پیش تعیین شده گروه همخوانی وجود ندارد. آزمون t همبسته نشان داد که بین مدت زمانی که گروه برای هر یک از اعضای محترم هیات علمی درخصوص فعالیت در اتاق عمل در نظر گرفته بود با مدت زمانی که هر یک از اعضای هیات علمی در اتاق عمل به فعالیت مشغول بودند، تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین مدت زمان فعالیت تعیین شده برای اتاق عمل ۶۷۰ ساعت و میانگین مدت زمانی که اعضای هیات علمی در اتاق عمل فعالیت داشته اند ۶۷۸ ساعت بوده است. نتایج حاکی از آن است که هر یک از اعضای هیات علمی به طور میانگین ۸ ساعت بیشتر از ساعت تعیین شده توسط گروه فعالیت داشته اند که با توجه به نتایج تحلیل این تفاوت معنی دار نمی باشد (  $t=۰/۰۳$ ،  $df=۲۷$ ،  $P=۰/۹۷$  ).

درخصوص فعالیت های درمانگاهی اساتید، آزمون t همبسته نشان داد که بین مدت زمانی که گروه برای هر یک از اعضای هیات علمی فعالیت درمانگاهی تعیین کرده بود با مدت زمانی که هر یک از اعضای هیات علمی به فعالیت درمانگاهی مشغول بودند تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین فعالیت درمانگاهی تعیین شده ۸۷۴ ساعت و میانگین فعالیت درمانگاهی انجام شده ۸۷۲ ساعت می باشد. نتایج حاکی از این است که هر یک از اساتید گروه به مدت ۲۸ ساعت از زمان تعیین شده بر ای این فعالیت بیشتر وقت گذاشتند. با توجه به نتایج تحلیل این تفاوت معنی دار نیست (  $t=-۰/۳۵$ ،  $df=۲۶$ ،  $P=۰/۷۲$  ).

### بحث و نتیجه گیری:

نتایج پژوهش حاضر نشان داد از بین هفت فعالیت مقایسه شده، سه فعالیت، بین برنامه ای که گروه در ابتدای سال تحصیلی برای

اعضای هیات علمی پیش بینی کرده بود با فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی تفاوت معناداری وجود داشت. به عبارتی از بین فعالیت های اتاق عمل، درمانگاه، راند بالینی، گزارش صبحگاهی، تفاوتی در میانگین ساعات پیش بینی شده در ابتدای سال با میانگین ساعت فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی تفاوت معناداری وجود نداشت.

با احتساب این که تمام فعالیت های انجام شده توسط اعضای هیات علمی، به صورت صحیح و با دقت توسط کارشناس گروه ثبت شده است، که در صورت تایید این مساله می تواند از نقاط قوت نتایج این پژوهش باشد و در غیر این صورت می تواند به عنوان یکی از محدودیت ها این پژوهش به حساب آید.

با نگاهی که به نوع فعالیت های آموزشی گروه جراحی عمومی متوجه خواهیم شد که تفاوت معناداری بین فعالیت های پیش بینی شده یا موظفی اساتید با فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی وجود داشت.

نتایج مطالعه نشان می دهد که مدیریت زمان فعالیت انجام شده در اختیار عضو هیات علمی نبوده است، به عنوان مثال زمان آموزش در اتاق عمل بستگی به نوع عمل و شرایط دارد که مدیریت آن برای عضو هیات علمی خیلی مقدور نیست. یا فعالیت درمانگاهی که بیشتر آموزش به صورت مشارکتی و عملی است. همچنین راند بالینی؛ اما در فعالیتی همچون کلاس تئوری و یا ژورنال کلاب که مباحث، بیشتر به صورت تئوری و سخنرانی می باشد، زمان کلاس پیش بینی شده به راحتی قابل مدیریت می باشد. علاوه بر این نتایج نشان می دهد که تقریباً در تمام فعالیت ها، میانگین ساعات فعالیت های انجام شده از میانگین ساعات فعالیت های پیش بینی شده بیشتر است، که نشان دهنده این است

که اعضای هیات علمی گروه جراحی عمومی بیش از ظرفیت موظفی تعیین شده از سوی گروه فعالیت داشتند. از دلایل این امر می توان به کمبود نیروی انسانی یا به عبارتی کمبود عضو هیات علمی در گروه یا نقص برنامه پیش بینی شده توسط گروه در ابتدای سال، یا عدم صحت گزارشات درج شده توسط کارشناس گروه اشاره کرد. متأسفانه علیرغم جستجوی های متعدد توسط محقق، پژوهشی که در این زمینه انجام شده باشد تا بتوان نتایج را مقایسه و تحلیل کرد وجود نداشت. لذا بحث و نتیجه گیری پژوهش حاضر را با ارائه پیشنهاداتی به منظور رفع موانع موجود در برنامه ریزی ابتدای سال تحصیلی توسط گروه به پایان می رسانیم. از موارد پیشنهادی می توان به مشارکت تمام اعضای محترم هیات علمی گروه در برنامه ای که در ابتدای سال برای یک سال تحصیلی تدوین می شود، نام برد. با توجه به تجربه اعضای هیات علمی در خصوص فعالیت هایی که در طول سال انجام می دهند، بهتر و دقیق تر می شود به پیش بینی زمان مورد نیاز برای فعالیت های برنامه تدوین شده پرداخت. از پیشنهادات دیگر می توان به جذب عضو هیات علمی جدید اشاره کرد. تدوین برنامه براساس آئین نامه های موجود و ساعات موظفی

تعیین شده برای اعضای هیات علمی، اولویت بندی فعالیت ها و لحاظ کردن سابقه تدریس و همچنین تخصص اعضای هیات علمی جهت افزایش کیفیت عملکرد آموزش در کنار کمیت آموزش، ارزیابی ها و پایش مستمر فعالیت های انجام شده اعضای هیات علمی براساس گزارشات درج شده توسط کارشناس گروه و همچنین نظرسنجی از دانشجویان مقطع کارآموزی و کاروزی و رزیدنت ها درخصوص رعایت زمان اختصاص داده شده برای هر یک از روتین ها و فعالیت های در نظر گرفته شده برای آنها. همچنین ارزیابی و پایش مستمر گروه توسط دفاتر توسعه آموزش دانشکده و بیمارستان ها که مسئول نظارت بر کمیت و کیفیت آموزش گروه ها می باشند می تواند به عنوان موارد پیشنهادی که باعث برنامه ریزی آموزشی دقیق و عادلانه در ابتدای سال می شود، اشاره کرد.

### تشکر و قدر دانی

این مقاله با کد اخلاق IR.MUMS.REC.1397.024 در دانشگاه علوم پزشکی مشهد مورد تأیید قرار گرفت. بدین وسیله نویسندگان مقاله از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی سپاس گزاری می نمایند.

### Resources

- Hassan N, Alireza A, Zohra A, Farzane Raf, Mehrgan B. Analyzing the educational challenges of general medical students. 2021.
- Vejdani H, Fatemeh Talebian F, Moradi A, Sanagoo A, Jouybari L. Explaining Nursing Students' Understanding of Teachers' Professional Competence: Qualitative Content Analysis. *Research in Medical Education*. 2023;15(2):26-35.
- Aghazadeh F. A review of new evaluation methods in science education. *Research in Experimental Science Education*. 2022;1(4):46-64.
- Heidarzadeh A, Dadgaran I, Mohseni F, Khoshrang H, Ghorbandoost R, Javanak M, et al. Accreditation of the Family Medicine Residency Training Programme in Universities of Medical Sciences (UMS) of Iran. *Research in Medical Education*. 2023;15(3):25-38.
- Shafiee FS, Sobhani H. Analyzing and explaining the research performance of faculty members with mixed approach and multilevel modeling, case study: University of Tehran. *Journal of Educational Planning Studies*. 2018;7(13):97-120.
- Pazargadi M. Reviewing the performance evaluation systems of faculty members in some universities in the world. *Journal of Faculty of Nursing and Midwifery of Shaheed Beheshti University of Medical Sciences & Health Services*. 2007;16(57):50-8.

## Original Article

# The Comparison of Quantitative evaluation of educational and clinical activities of faculty members in the General Surgery

Received: 01/05/2024 - Accepted: 21/06/2024

Kianoosh Yavarmanesh <sup>1</sup>  
Aliakbar Heidari <sup>2</sup>  
Fahime Pourhaji <sup>3\*</sup>

<sup>1</sup> Professional PhD student,  
Faculty of Medicine, University of  
Medical Sciences, Gonabad, Iran.

<sup>2</sup> Master of Educational Planning,  
Faculty of Medicine, University of  
Medical Sciences, Mashhad, Iran.

<sup>3</sup> Specialized Doctorate in Health  
Education and Health Promotion,  
Department of Health Education  
and Health Promotion, University  
of Medical Sciences, Mashhad,  
Iran.

Email: pourhajif2@gmail.com

### Abstract

**Introduction:** One of the basic strategies for changing the attitude of clinical education departments is to pay attention to the importance of educational areas such as research, quantitative assessment of their educational activities and practices. Applying the results of this study seems to be effective in the promotion and other processes needed for faculty members to continue collaborating with the university. The aim of this study was to compare the quantitative evaluation of educational and clinical activities of faculty members of Mashhad Medical School.

**Method:** The present research was carried out using a descriptive analytical method. The sample consisted of 32 faculty members of General Surgery Department of Mashhad Medical School who were studied through census method. The research instrument was an online questionnaire of faculty members' activity registration system. Data were analyzed using SPSS software version 20 and statistical test of coefficient of agreement. A confidence interval of 0.05 was considered.

**Results:** The mean age of participants was 56.251 years and 95% were male and 5% were female. The results for the hours set by the group by activity for faculty members are shown in Table 1.

**Conclusion:** Evaluating the performance of academic staff members and monitoring the educational activities of academic staff members in inpatient education groups is aimed at improving the quality and quantity of education.

**Key words:** Registration system of scientific activities, professors, general surgery department

**Acknowledgement:** There is no conflict of interest